

ЦЕНТР ГРОМАДСЬКОГО
ЗДОРОВ'Я МОЗ УКРАЇНИ

НАЦІОНАЛЬНИЙ
МЕДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ О. О. БОГОМОЛЬЦЯ

Національна академія
медичних наук України

МАТЕРІАЛИ

науково-практичної конференції з міжнародною участю
до Всесвітнього дня здоров'я 2024 р.

МОЄ ЗДОРОВ'Я – МОЄ ПРАВО»

5 квітня 2024 р.

Національний медичний університет імені О. О. Богомольця

**My health,
my right**

Київ 2024

**Національний медичний університет імені О.О. Богомольця
Національна академія медичних наук України
ДУ «Центр громадського здоров'я МОЗ України»**

**МАТЕРІАЛИ
науково-практичної конференції з міжнародною участю
до Всесвітнього дня здоров'я 2024 р.**

«МОЄ ЗДОРОВ'Я – МОЄ ПРАВО»

**5 квітня 2024 р.,
м. Київ**

**Київ
НМУ імені О.О. Богомольця
2024**

Відповідальні за випуск:

завідувач кафедри громадського здоров'я ЗВО НМУ імені О.О. Богомольця,
професор **Грузєва Т.С.**

директор Навчально-наукового інституту громадського здоров'я та
профілактичної медицини ЗВО НМУ імені О.О. Богомольця, професор
Паламар Б.І.

професор кафедри громадського здоров'я ЗВО НМУ імені О.О. Богомольця,
доцент **Галіснко Л.І.**

доцент кафедри громадського здоров'я ЗВО НМУ імені О.О. Богомольця, доцент
Іншакова Г.В.

Моє здоров'я – моє право: матеріали науково-практичної конференції з
міжнародною участю до Всесвітнього дня здоров'я 2024 р., 5 квіт. 2024 р. К. :
НМУ, 2024. 97 с.

У матеріалах щорічної науково-практичної конференції з міжнародною участю до Всесвітнього дня здоров'я 2024 р., який проводиться під гаслом «Моє здоров'я – моє право», висвітлено актуальні питання правових та етичних засад охорони здоров'я, розбудови системи громадського здоров'я, міжнародної, міжсекторальної та міждисциплінарної співпраці у сфері громадського здоров'я, доступності і якості медичної допомоги. Розкрито сучасні виклики та загрози для здоров'я населення епідемічного, екологічного, соціально-економічного, воєнного характеру, напрями боротьби з неінфекційними та інфекційними захворюваннями, профілактичні стратегії в охороні здоров'я, охарактеризовано соціально-економічні та екологічні детермінанти здоров'я тощо.

Висновки. За результатами експертної оцінки під час війни змінились пріоритети чинників впливу на хронічні неінфекційні захворювання. Значно зменшився ранг нераціонального харчування, збільшився вплив високого рівню глюкози плазми крові натще та психо-емоційного стресу.

СУЧАСНІ ТРЕНДИ ЗАХВОРЮВАНOSTІ НА ВІЛ/СНІД ТА ЗАХОДИ ПРОТИДІЇ

Кулієва К. О., Іншакова Г. В.

Національний медичний університет імені О.О. Богомольця, м. Київ, Україна

Пандемія ВІЛ/СНІД – це глобальна проблема громадського здоров'я, загрозливі масштаби якої зачіпають мільйони людей у всьому світі. ВІЛ є вірусом, який вражає імунну систему, роблячи людей більш вразливими до інфекцій та інших проблем зі здоров'ям. Найтяжчою стадією ВІЛ-інфекції є СНІД, який може розвинутиися через багато років, і призводить до виникнення злоякісних новоутворень, зниження стійкості проти інфекцій, тяжкого перебігу хронічних захворювань, а також до летального результату. Захворювання набуло трансконтинентального характеру. Про актуальність вирішення даної проблеми свідчить включення її в Цілі сталого розвитку, ухвалених ООН в 2015 р. В цілі 3 «Міцне здоров'я» наголошується на тому, що до 2030 р. треба подолати епідемії СНІДу, туберкульозу, малярії та забутих тропічних хвороб, а також боротися з гепатитом, хворобами, що передаються через воду, та іншими інфекційними хворобами.

За даними ЮНЕЙДС у світі 85,6 млн осіб було інфіковано ВІЛ/СНІД, а померло 40,4 млн осіб, причому, спостерігається негативна тенденція до збільшення нових випадків інфекції, після того, як цей показник знижувався. На кінець 2022 р. 39,0 млн жителів планети жили з ВІЛ. Порівняно з 2000 р. чисельність інфікованих осіб зросла на 46,6%. Слід зазначити, що 53% осіб, які живуть з цією інфекцією, і 46% усіх нових випадків захворюваності припадало на жіноче населення. В країнах Африки, південніше Сахари, ризик інфікуватися ВІЛ серед жінок 15-24 роки був вищим більше ніж у 3 рази, ніж серед чоловіків відповідного віку.

Особливу тривогу викликає поширення епідемії ВІЛ/СНІД серед дитячого населення. І хоча протягом 2010-2022 рр. чисельність вперше зареєстрованих хворих дітей на ВІЛ-інфекцію зменшилася на 58%, цей показник залишається

високим. У 2022 р. виявлено 130,0 тис. ВІЛ-позитивних дітей, а всього нараховувалося 1,5 млн дітей з ВІЛ-інфекцією, що становило 3,8% у віковій структурі ураженого ВІЛ/СНІД населення.

Тільки за 2022 р. від причин, пов'язаних із ВІЛ-інфекцією, пішло з життя 630 тис. осіб, а кількість нових випадків інфікування становила майже півтора мільйона.

Переважає більшість випадків захворювання на ВІЛ/СНІД виявляється серед населення Африки і становить 25,8 млн осіб (65,1%), значна чисельність інфікованих проживає в Азіатсько-Тихоокеанському регіоні – 6,8 млн осіб (17,4%), Латинській Америці – 2,2 млн (5,6%) уражених.

Передача ВІЛ залишається серйозною проблемою і для Європейського регіону (ЄР), в якому проживає понад 2,3 млн інфікованих осіб. Переважає більшість їх є мешканцями країн Східної Європи. Первинна захворюваність на ВІЛ-інфекцію у 2022 р. в ЄР становила 12,4 на 100 тис. населення і зросла порівняно з 2021 р. на 4,2%. Причому, даний показник суттєво відрізняється у різних частинах ЄР. Найвищі показники спостерігаються у Східній частині ЄР і становлять 30,7 на 100 тис., в той час, як в Західній частині на 100 тис. осіб припадає 5,1 випадку, а в Центральній – 4,5. Загальна захворюваність на ВІЛ-інфекцію у чоловіків становила 16,4 на 100 тис., а у жінок – 8,5. Слід зазначити, що найбільший коефіцієнт співвідношення захворюваності чоловіків до захворюваності жінок спостерігався в Центральній частині ЄР (2,9), а найменший – у Східній частині (1,6), загальний показник становив 1,8. Найбільша питома вага випадків діагностування ВІЛ-інфекції (36,0%) припадала на вікову групу 30-39 років, 17,0% – на осіб віком 50 років і старше та 6,0% – на вікову групу 15-24 роки. В цілому у ЄР спостерігається тенденція до щорічного збільшення чисельності осіб, які інфікуються ВІЛ, і її перевищення над чисельністю осіб, в яких ВІЛ-інфекція діагностується. Тобто в ЄР збільшується чисельність тих, хто живе з недіагностованою ВІЛ-інфекцією.

Що стосується захворюваності на СНІД, то за даними ВООЗ за період 2013-2022 рр. кількість випадків зменшилася на 54,2%, з 2,4 на 100 тис. населення до 1,1. Тенденція до зниження притаманна для всіх частин ЄР.

За даними Центру громадського здоров'я МОЗ України в країні у зв'язку з повномасштабною війною є проблеми щодо забезпечення моніторингу за ВІЛ-інфекцією, виникли складнощі з постачанням послуг з профілактики, тестування та лікування ВІЛ-інфекції. На початок 2024 р. поширеність ВІЛ становила 384,0 на 100 тис. населення. Порівняно з 2018 р. цей показник збільшився на 14,6%. Найвищий рівень поширеності ВІЛ спостерігається в Одеській області і становить

1110,1 на 100 тис. осіб, Дніпропетровській – 957,9, Миколаївський – 745,8 областях та м. Києві – 645,2 на 100 тис. населення.

Захворюваність на СНІД в Україні становить 8,2 випадку на 100 тис. населення і збільшилася на 11,0% порівняно з 2022 р. Збільшення даного показника у 2 рази відзначається у Сумській та Харківській областях. Також спостерігаються високі показники смертності від СНІД, у 2023 р. померло майже 1,5 тис. осіб (3,6 на 100 тис. населення). Даний показник перевищив аналогічний у 2022 р. на 55,7%.

В цілому у світі спостерігається позитивна динаміка до зниження смертності від СНІД на 62% порівняно з 2000 р., а також первинної захворюваності на ВІЛ на 40%.

Заходи з протидії ВІЛ/СНІД повинні включати стратегії з запобігання новим випадкам інфікування ВІЛ, забезпечення безперешкодного доступу до лікування, ліквідацію стигми та дискримінації, пов'язаних з ВІЛ, а також впровадження передових профілактичних технологій та наукові дослідження з розробки нових методів профілактики та лікування ВІЛ/СНІДу, у т.ч. вакцини проти ВІЛ.

Антиретровірусна терапія (АРТ) допомагає контролювати рівень ВІЛ у крові та запобігає розвитку СНІД. АРТ не можевилікувати ВІЛ, але вона мінімізує ризики ускладнень і надає можливість ВІЛ-інфікованим жити довгим та здоровим життям.

В контексті того, що ліки, що здатні подолати дану інфекцію, відсутні, важливу роль в подоланні інфекції відіграє профілактика. Необхідним є проведення серед населення інформаційно-просвітницьких кампаній щодо ВІЛ/СНІД, шляхів передачі та методів профілактики. Повинен забезпечуватися доступ до засобів захисту, таких як презервативи та стерильні шприци; проведення тестування на ВІЛ та консультивання. Особливого значення набуває профілактична антиретровірусна терапія для людей, які перебувають у групі високого ризику. Адже доконтактна терапія при правильному та регулярному використанні може на 90% знизити захворюваність. У світі понад 5 млн застосовують доконтактну профілактику (ДКП) ВІЛ, яка є безпечною та ефективною, також не викликає серйозних побічних ефектів. Для більшого ефекту важливим є тривалий курс проходження ДКП. На жаль, доступ до ДКП все ще обмежений у багатьох країнах.

Всесвітньою організацією охорони здоров'я розроблено Глобальні стратегії сектора охорони здоров'я відповідно до ВІЛ, вірусного гепатиту та інфекцій, які передаються статевим шляхом, на 2022–2030 рр. В документі запропоновано

загальне бачення розвитку епідемії та забезпечення загального охоплення послугами охорони здоров'я, первинної медико-санітарної допомоги та безпеки здоров'я в світі, де всі люди мають доступ до високоякісних, заснованих на фактичних даних і орієнтованих на людину послуг охорони здоров'я. Висвітлено конкретні цілі з подолання епідемій, у т.ч. СНІДу, і окреслено 5 стратегічних напрямів, що забезпечують керівне підґрунття для їх досягнення, а саме: надавати якісні, науково обґрунтовані та орієнтовані на людей послуги; оптимізувати діяльність систем, секторів та партнерств для підвищення впливу; збирати та використовувати дані для прийняття обґрунтованих рішень щодо дій; залучати спільноти з розширеними можливостями та громадянське суспільство та сприяти інноваціям для підвищення рівня впливу.

СВІТОВІ ТЕНДЕНЦІЇ ПОШИРЕНOSTІ ЦУКРОВОГО ДІАБЕТУ СЕРЕД НАСЕЛЕННЯ ТА СТРАТЕГІЇ ПРОФІЛАКТИКИ

Мазуренко Н. Ю., Іншакова Г. В.

Національний медичний університет імені О.О. Богомольця, м. Київ, Україна

Цукровий діабет (ЦД) є серйозною проблемою для здоров'я. На сьогодні понад півмільярда людей живуть з діабетом у всьому світі. Це захворювання є сьомою причиною смерті у світі.

За даними Всесвітньої організації охорони здоров'я (ВООЗ) поширеність цукрового діабету неухильно зростає в усьому світі, і найшвидшими темпами – в країнах з середнім і низьким рівнем доходу. В 2019 р. понад 460 мільйонів людей проживають з таким діагнозом, порівняно з 1980 р. їх чисельність зросла у 4,3 разу. Ця хвороба є однією з вагомих причин збільшення інвалідності та смертності населення. Вона призводить до тяжких наслідків, таких як сліпота, ниркова недостатність, пошкодження нервів, серцеві напади, інсульт, ампутації нижніх кінцівок. За період 2000-2019 рр. смертність від ЦД зросла на 3%, а в країнах з доходом, нижчим за середній, – на 13%. ЦД і захворювання нирок, викликані діабетом, стали причиною 2 млн смертей у світі.

Також діабет є вагомим фактором ризику несприятливих наслідків COVID-19, у т.ч. госпіталізації, пов'язаної з COVID-19. Дані Міжнародної федерації діабету свідчать, що ймовірність госпіталізації через COVID-19 у людей з ЦД була в 3,6 разу вищою, ніж у людей без цього захворювання, а ризик смертності